

XAVF GURUHIGA KIRUVCHI O'QUVCHILAR BILAN KORREKSION MASHG'ULOTLAR

Gaziyeva Nozima Shoirjon qizi

Samarqand viloyat Samarqand tuman

11-umumiy o'rta ta'lim maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada xavf guruhiga kiruvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan korreksion mashg'ulotlarning mazmuni, maqsadlari va metodlari yoritilgan. Xavf guruhiga kiruvchi bolalar ta'lim jarayonida turli qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin bo'lib, ularning ehtiyojlarini hisobga olgan holda maxsus pedagogik va psixologik yondashuv talab etiladi. Maqolada korreksion mashg'ulotlarning asosiy yo'nalishlari, o'tkazish bosqichlari hamda samarali usullari batafsil bayon etilgan. Ushbu tadqiqot ta'lim muassasalari pedagoglari, psixologlar va defektologlar uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: Xavf guruhidagi o'quvchilar, korreksion mashg'ulotlar, psixologik yordam, pedagogik yondashuv, maxsus ta'lim, ijtimoiy moslashuv, nutq terapiyasi, psixologik korreksiya, ta'limda integratsiya, defektologiya.

Annotation: This article explores the content, objectives, and methods of correctional sessions conducted with students in risk groups. Children in this category may face various difficulties in the educational process, requiring special pedagogical and psychological approaches tailored to their needs. The article provides a detailed overview of the key directions, stages, and effective strategies of correctional sessions. This study can be beneficial for educators, psychologists, and special education professionals working in educational institutions.

Keywords: At-risk students, correctional sessions, psychological support, pedagogical approach, special education, social adaptation, speech therapy, psychological correction, educational integration, defectology.

Xavf guruhiga kiruvchi o'quvchilar – bu ta'lim olish jarayonida qiyinchiliklarga duch keladigan, o'ziga xos psixologik, pedagogik yoki ijtimoiy omillar ta'sirida bo'lgan bolalardir. Ushbu guruhga nogiron bolalar, psixologik rivojlanishida orqada qolish kuzatilgan o'quvchilar, ijtimoiy moslashish muammolariga ega bolalar va boshqa maxsus ehtiyojlari bor o'quvchilar kiradi. Korreksion mashg'ulotlar esa ushbu bolalarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ularning ta'lim olish imkoniyatlarini yaxshilash, psixologik va pedagogik muammolarini bartaraf etish maqsadida olib boriladi.

Xavf guruhiga kiruvchi o'quvchilarning turlari

1. Nutqida kamchilik bo'lgan bolalar – tovushlarni noto'g'ri talaffuz qilish, so'z boyligining kamligi, nutqning sustligi.
2. O'quv motivatsiyasi past bo'lgan bolalar – darsga qiziqmaydigan, beparvo yoki dangasalikka moyil bolalar.
3. Eshitish yoki ko'rish qobiliyatida muammosi bor bolalar – maxsus moslashuv talab qiladigan bolalar.
4. Ijtimoiy moslashishda qiyinchiliklarga ega bolalar – oilaviy muammolar, qashshoqlik yoki boshqa ijtimoiy muammolar ta'sirida qiynaladigan bolalar.
5. Diqqat yetishmovchiligi va giperaktivlik sindromiga ega bolalar (DYGS) – e'tiborini uzoq vaqt jamlay olmaydigan, haddan tashqari faollik bilan ajralib turadigan bolalar.
6. Psixologik yoki emotsional buzilishlari bo'lgan bolalar – depressiya, xavotir, qo'rquvlar va boshqa muammolar bilan kurashayotgan bolalar.

Korreksion mashg'ulotlarning asosiy maqsadlari

O'quvchilar psixologik va emotsional barqarorligini ta'minlash. O'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini yaxshilash. O'quv jarayonidagi qiyinchiliklarni bartaraf etish. O'quvchilarning nutq, xulq-atvor va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish. Mustaqil fikrlash va o'zini ifoda etish qobiliyatlarini rivojlantirish. O'quv motivatsiyasini oshirish.

Korreksion mashg'ulotlarning asosiy yo'nalishlari

1. Psixologik korreksiya: Stress va tashvishlarni kamaytirish uchun relaksatsion mashqlar. O'z-o'zini nazorat qilish va ijobiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish. Ijtimoiy moslashuvni yaxshilash uchun guruhli treninglar.

2. Pedagogik korreksiya: O'quvchilarning o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish. Maxsus individual va differensial yondashuv asosida mashg'ulotlar olib borish. O'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish.

3. Nutq korreksiyasi : Logopedik mashg'ulotlar orqali to'g'ri talaffuz va so'z boyligini oshirish. Mustaqil gap qurish va fikrlarini ifodalashni o'rgatish.

4. Ijtimoiy va xulq-atvor korreksiyasi: Jamoada ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish. Emotsional barqarorlikni oshirish uchun psixologik treninglar o'tkazish. Muloqot qilish va nizolarni hal qilish bo'yicha mashg'ulotlar.

Korreksion mashg'ulotlarda ishlatiladigan metodlar

1. O'yin metodi – turli ta'limiy va psixologik o'yinlar orqali bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirish.

2. Art-terapiya – rasm chizish, musiqa eshitish yoki haykaltaroshlik orqali bolalarning emotsional muammolarini bartaraf etish.

3. Rol o'ynash – turli vaziyatlarda o'zini qanday tutish kerakligini o'rgatish.

4. Psixodrama – bolalarning his-tuyg'ularini ifodalashga yordam beruvchi sahnalashtirish usuli.

5. Kognitiv-bixevioral terapiya – noto‘g‘ri fikrlash va xulq-atvorni tuzatishga qaratilgan psixologik mashg‘ulotlar.

6. Sensor integratsiya mashqlari – diqqatni jamlash va koordinatsiyani rivojlantirish uchun maxsus jismoniy mashqlar.

Korreksion mashg‘ulotlarni o‘tkazish bosqichlari

1. Diagnostika bosqichi. O‘quvchilarning qaysi sohalarda qiyinchilikka duch kelayotganini aniqlash. Psixologik testlar va pedagogik kuzatuv orqali baholash.

2. Individual dastur tuzish. O‘quvchilarning ehtiyojlariga mos individual yondashuvni ishlab chiqish. Oilalar bilan hamkorlik qilish va ularning fikrlarini hisobga olish.

3. Mashg‘ulotlarni tashkil qilish. Mashg‘ulotlarni qiziqarli va motivatsiyaga yo‘naltirilgan shaklda olib borish. O‘yin, kreativ va interfaol usullarni qo‘llash.

4. Monitoring va baholash. O‘quvchilar rivojlanishini kuzatib borish. Zarur bo‘lsa, mashg‘ulotlar dasturini o‘zgartirish yoki moslashtirish.

Xavf guruhiga kiruvchi o‘quvchilar bilan korreksion mashg‘ulotlar ularning ta’lim olish imkoniyatlarini kengaytirish va ijtimoiy hayotga moslashishlariga yordam beradi. Bunday bolalar bilan ishlashda individual yondashuv, ijobiy muhit yaratish va ota onalar bilan hamkorlik qilish muhimdir. Xavf guruhiga kiruvchi o‘quvchilar bilan olib boriladigan korreksion mashg‘ulotlar ta’lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday mashg‘ulotlar bolalarning o‘quv va ijtimoiy moslashuv muammolarini hal qilish, ularning rivojlanishidagi kechikishlarni bartaraf etish hamda psixologik Замонавий таълим-тарбия жараёнининг психологик-педагогик масалалари barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan. Ushbu maqolada xavf guruhiga kiruvchi bolalar bilan ishlash metodikasi, korreksion mashg‘ulotlarning turlari va bosqichlari, shuningdek, samarali pedagogik va psixologik yondashuvlar keng yoritiladi.

Xavf guruhiga kiruvchi o‘quvchilarning kategoriyalari.

Xavf guruhiga kiruvchi o'quvchilar turli sabablarga ko'ra an'anaviy ta'lim jarayonida qiyinchiliklarga duch keladi. Ular quyidagi asosiy guruhlarga bo'linadi: Nutq rivojlanishida muammosi bo'lgan bolalar Nutqiy rivojlanish kechikishi (NRK) bilan og'riq bolalar. Disleksiya (o'qishda qiyinchilik), disgrafiya (yozish qobiliyatining buzilishi) va diskalkuliya (matematik amallarni tushinishdagi qiyinchilik). Logopedik muammolari bo'lgan bolalar (tovushlarni noto'g'ri talaffuz qilish, so'z boyligining kamligi va boshqalar). Psixologik va emotsional buzilishlarga ega bolalar Depressiya, xavotir, qo'rquv va fobiya kabi muammolar bilan kurashayotgan bolalar. Diqqat yetishmovchiligi va giperaktivlik sindromi (DYGS). Agressiv yoki passiv xulq-atvoriga ega bolalar. Aqliy yoki jismoniy rivojlanishida orqada qolayotgan bolalar. Autizm spektr buzilishi (ASB) bo'lgan bolalar. O'rganish qobiliyatining pastligi yoki intellektual rivojlanishning sekinlashishi. Jismoniy imkoniyati cheklangan bolalar (ko'rish, eshitish yoki harakat qobiliyatining cheklanganligi). Ijtimoiy moslashuvda qiyinchiliklarga ega bolalar Oilaviy muammolar (yetimlik, zo'ravonlik, ota-onalarning ajrashishi). Ijtimoiy muhit bilan moslashishda qiyinchilik (yangi muhitga moslashish, kamgaplik, qo'rquv). Noto'g'ri tarbiya yoki e'tiborsizlik natijasida kelib chiqadigan muammolar.

Korreksion mashg'ulotlarning asosiy maqsadlari

Psixologik barqarorlikni ta'minlash – bolalarning stress va xavotirini kamaytirish, o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish. O'quv jarayoniga moslashuvni yaxshilash – diqqatni jamlash, o'quv materialini tushunish va eslab qolish ko'nikmalarini rivojlantirish. Nutq va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish – nutqiy rivojlanishdagi kamchiliklarni bartaraf etish. Xulq-atvor va ijtimoiy moslashuvni yaxshilash – jamoada ishlash, konfliktlarni hal qilish va o'z his-tuyg'ularini boshqarishni o'rgatish. Motivatsiyani oshirish – darslarga qiziqish uyg'otish, mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantirish. Korreksion Mashg'ulotlarning Yo'nalishlari.

Psixologik korrektsiya.

Stress va tashvishlarni kamaytirish uchun relaksatsion texnikalar. O'z-o'zini nazorat qilish va ijobiy fikrlashni shakllantirish. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish uchun guruhli

mashg'ulotlar. Pedagogik Korrektsiya. O'qish va yozishdagi qiyinchiliklarni yengish bo'yicha mashg'ulotlar. Individual va guruhli o'zlashtirishda muammolarni bartaraf etish. ta'lim dasturlari. O'quv materiallarini Zamonaviy ta'lim-tarbiya jarayonining psixologik-pedagogik masalalari Nutq Korrektsiyasi. Logopedik mashg'ulotlar orqali so'z boyligini oshirish. Nutqni ravonlik va talaffuz nuqtai nazaridan rivojlantirish. Ijtimoiy-Moslashuv Korrektsiyasi. Jamoaviy muloqot va ijtimoiy moslashuv mashg'ulotlari. Konfliktlarni hal qilish va hissiyotlarni nazorat qilish bo'yicha treninglar.

Korreksion mashg'ulotlarni o'tkazish metodlari

1. O'yin Metodi – turli ta'limiy va psixologik o'yinlar orqali qobiliyatlarni rivojlantirish.
2. Art-Terapiya – rasm chizish, haykaltaroshlik yoki musiqa orqali emotsional muammolarni bartaraf etish.
3. Rol O'ynash – bolalarni hayotiy vaziyatlarga moslashtirish.
4. Kognitiv-Bixevioral Terapiya – xulq-atvor va fikrlash tizimini o'zgartirishga qaratilgan mashg'ulotlar.
5. Sensor Integratsiya Mashqlari – diqqat va koordinatsiyani yaxshilash uchun maxsus jismoniy mashqlar.

Korreksion mashg'ulotlarning o'tkazish bosqichlari

1. Diagnostika – bolalarning rivojlanish darajasini aniqlash.
2. Individual Dastur Tuzish – har bir o'quvchining ehtiyojlariga mos rejalar ishlab chiqish.
3. Mashg'ulotlarni O'tkazish – samarali metodlardan foydalangan holda mashg'ulotlarni olib borish.
4. Monitoring va Baholash – natijalarni kuzatish va zarur o'zgartirishlarni kiritish.

Xulosa:

Xavf guruhiga kiruvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan korreksion mashg'ulotlar ularning ta'lim olish jarayonidagi qiyinchiliklarini yengib o'tish, ijtimoiy moslashuvini yaxshilash va psixologik barqarorlikni ta'minlash uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu mashg'ulotlar bolalarning individual ehtiyojlariga mos ravishda rejalashtirilib, pedagogik va psixologik yondashuv asosida amalga oshirilishi lozim. Maqolada xavf guruhiga kiruvchi o'quvchilarning asosiy toifalari, ularning duch keladigan muammolari va ularni bartaraf etish usullari batafsil yoritildi. Shuningdek, korreksion mashg'ulotlarning maqsadlari, turlari, o'tkazish bosqichlari va samarali metodlari haqida ma'lumot berildi. Samarali korreksion ish olib borish uchun quyidagi omillar muhim: Individual yondashuv – har bir o'quvchining ehtiyojlarini inobatga olish; Integratsiyalashgan yondashuv – pedagog, psixolog, defektolog va ota-onalar hamkorligida ish olib borish; Zamonaviy va interfaol metodlardan foydalanish – o'yin, art-terapiya, sensor integratsiya, psixodrama kabi usullardan foydalanish; Mashg'ulotlarning samaradorligini muntazam monitoring qilish – natijalarni baholab, zarur hollarda dasturlarni moslashtirish.

Shunday qilib, xavf guruhidagi bolalar bilan olib boriladigan korreksion mashg'ulotlar nafaqat ularning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini oshiradi, balki ularning jamiyatga to'laqonli integratsiyalashuviga ham yordam beradi. Bu esa har bir bola o'z Замонавий таълим-тарбия жараёнининг психологик-педагогик масалалари salohiyatini to'liq namoyon eta oladigan inklyuziv va adolatli ta'lim tizimini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Азарова, Н. А. (2018). Коррекционная педагогика: теоретические и практические аспекты. Москва: Педагогическое общество России.
2. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Cole, M., & Wertsch, J. V. (2008). Cultural-Historical Approaches to Studying Learning and Development. Cambridge: Cambridge University Press.

4. Мамайчук, И. И. (2016). Психологическая коррекция нарушений развития у детей. Санкт-Петербург: Речь.
5. O‘zbekiston Respublikasi Xalq Ta’limi Vazirligi (2021). Maxsus ta’lim muassasalarida inklyuziv ta’limni rivojlantirish bo‘yicha metodik tavsiyalar. Toshkent.
6. Гаврилушкина, О. П. (2020). Психолого-педагогическая коррекция детей с отклонениями в развитии. Москва: Академия.